

RAPPORT OM PORTALEN I VÅPENHUSET AV HØRE STAVKIRKE

I forbindelse med en undersøkelse av runeinnskriftene i Høre stavkirke 15.08.1989 ble portalen som er montert på veggen i våpenhuset, undersøkt. Det befinner seg nemlig to runeinnskrifter på baksiden av døra i portalen; de er aldri blitt fotografert og kan ikke undersøkes nå siden døra skal åpnes innover. Portalen er sammensatt av to portaler, og dens bakside er derfor av spesiell interesse for kirke- og kunsthistorikere.

Beskrivelse av monteringsmåten. Som festeunderlag for portalen er bjelker, 4x4 tommer, montert på veggen i våpenhuset. For å feste portalen til dette underlaget er det benyttet ti 4-toms spiker, fire i venstre vange, fem i høyre, og én i overstykket (som i tillegg må være festet til baksiden av vangene på en eller annen måte). Se tegningen og den vedlagte spikeren, som ikke var slått helt inn og som ble fjernet som prøve. Ved monteringen har man ikke tatt hensyn til at trevirket er fra middelalderen; hodene på spikrene er slått helt inn til portalen, og de siste hammer-slagene har gitt merke i trevirket.

Vurdering. Man kan ikke si at det egentlig er noen fare for portalen nå; den står "som spikret"! Men denne måten å montere den på var feil. En del av trevirket (dvs. kunstverket) er ødelagt, både av spikrene og hammerslagene. I tillegg er det umulig å få ut de opplysningene som skjuler seg på baksiden. Hans Thingelstad, som har tilsyn ved kirken, har foreslått at spikrene fjernes og erstattes med rustfrie skruer. Dette vil ikke rette på de skadene som er gjort, men det vil gi en mulighet til å hente ut de opplysningene som skjuler seg bak portalen mens den er nede, og vil gjøre baksiden lettere tilgjengelig for senere undersøkelser.

Forslag til tiltak. Portalen burde tas ned, undersøkes og baksiden av den fotograferes og så monteres igjen med skruer i

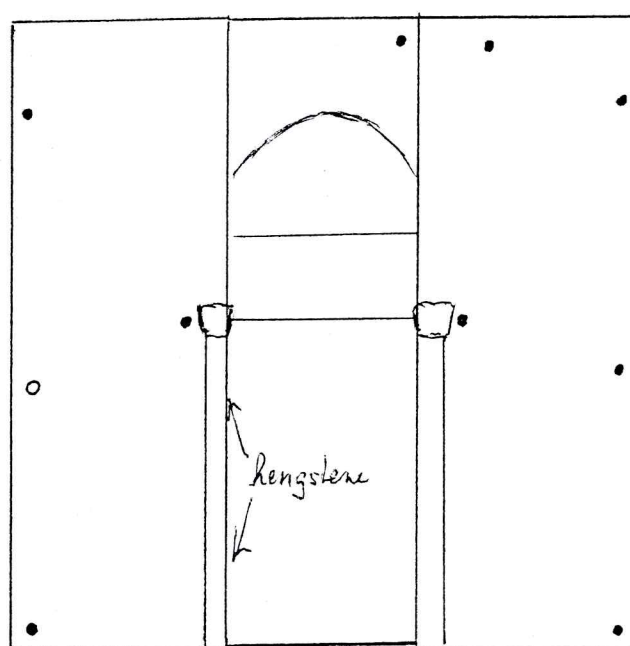
syrefritt stål. Hovedvanskeligheten ved demonteringen vil være å få tak i spikerhodene uten å skade trevirket ytterligere. Til dette må det brukes et lite brekkjern, med trekloss under. Helt til å begynne med må det kanskje brukes skarpe skruetrekere fra hver side for å komme bak spikerhodene. De fleste spikrene kan deretter trekkes ut ved å støtte brekkjernet på en kloss i størrelsen 12x12 cm. som holdes ved siden av de bjelkene portalen er montert på. Dette vil ikke være mulig for de spikrene som er ved siden av kapitélene på halvsøylene ved døråpningen; der må brekkjernet støttes på middelaldertrevirket.

Riksantikvaren ved Jørgen Jensenius (evt. sammen med Håkon Christie) bør ha hovedansvaret for dette prosjektet; fra Oldsaksamlingen vil James Knirk og Erla Hohler delta.

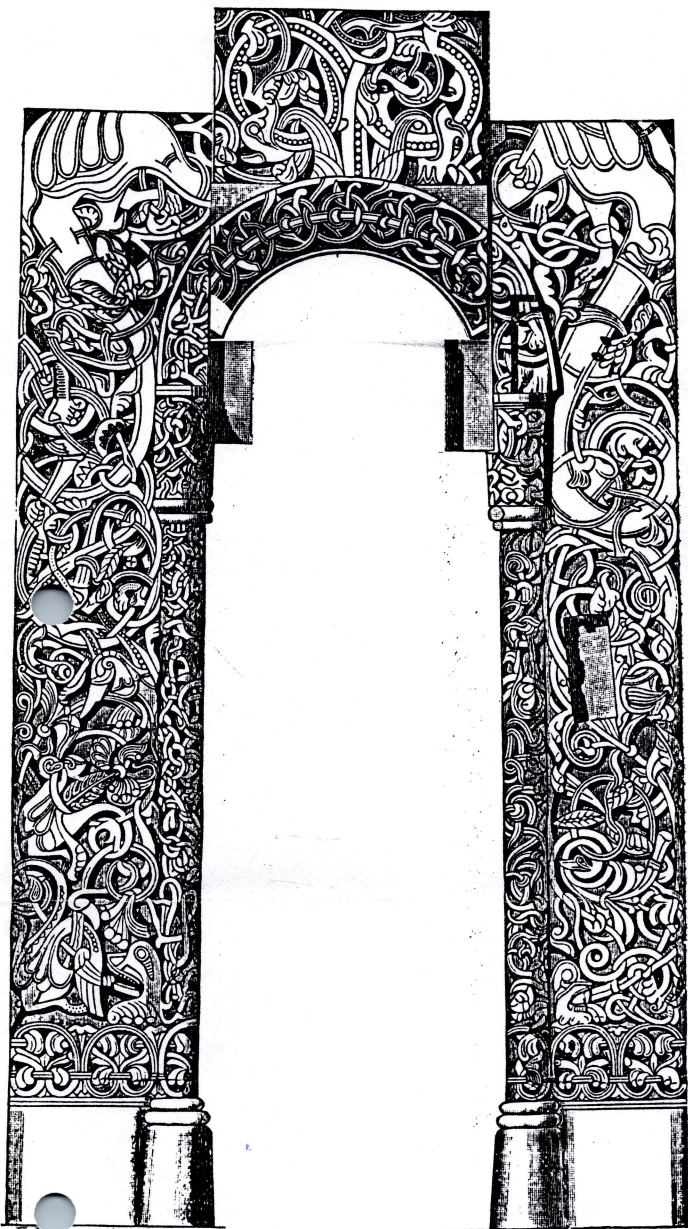
18. september 1989

James E. Knirk

Tegning:

Prøve på spikrene:

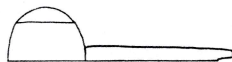
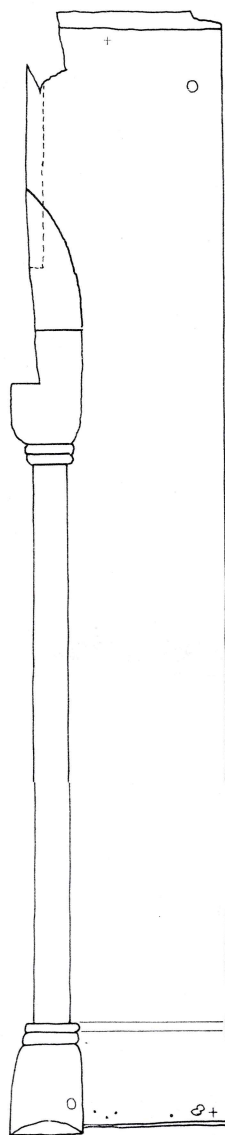
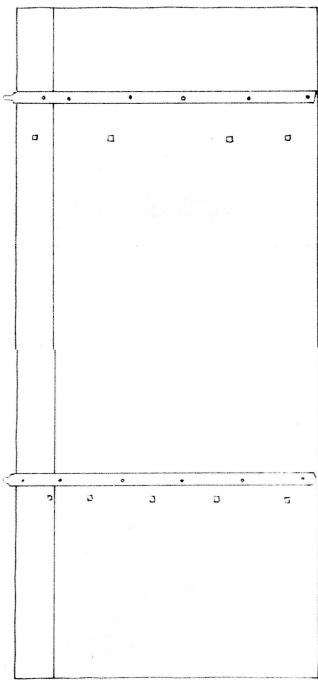
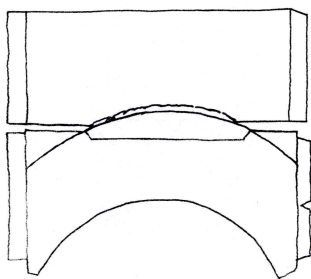
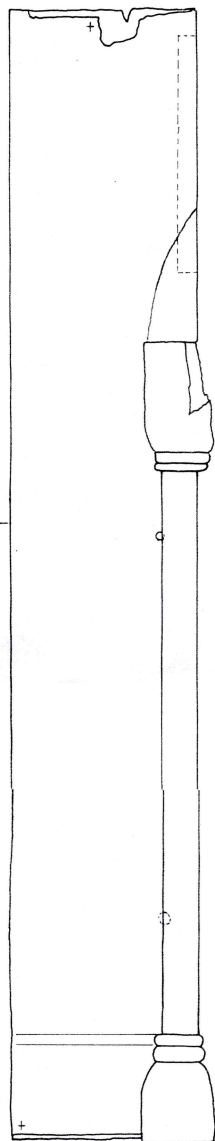

(Dietrichson, 1892, s. 336)

Etter ønske av James Knirk, UOS, ble det besluttet at portalen som har vært spikret opp på sørveggen i våpenhuset i Høre stavkirke skulle tas ned og undersøkes. Portalplankene var festet med ti stifter til en ramme på veggen. Noen av stiftene lot seg trekke ut med brekkjern, noen måtte først bli drillet hodet av på, og noen lot seg trekke ut ved at hele planken ble bendt utover. Da plankene var festet til veggen (For ca. 15 år siden?) hadde hammerslagene knust treverket rundt stiftene. Dette treverket var porøst og lett å skade ved nedtagelsen.

Høyre vange ble tatt ned og oppmålt først. Den var saget på baksiden, tykkelsen var redusert til ca. 4 cm. Dens fulle lengde var ca. 301 cm, bredden omkring 50 cm, ved kapitelet noe bredere. De midtre feltene var avfaset på hver side og festet med jernstift til den venstre vangen, vi løsnet ikke disse, og lot også venstre vange forbli i sin posisjon, for å gjøre minst mulig skade. Det var mulig å løfte dørbladet av sine hengsler, baksiden ble fotografert og runer avmerket. Venstre vange var også saget, da må bærejernene for døren ha

vært fjernet. Det øverste jernet sitter fremdeles i, og er gjennomgående. Nederst er satt på et nytt jern som går tversover planken. Hengslene på dørbladet går også tvers over plankene, og er festet med jernstift. På baksiden er det to utenpåliggende labanker, festet med gjennomgående trenagler. Avstanden mellom hengslene er ca. 103 cm, dørbladet er ca. 180 cm. Døren har slått innover inntil den er fjernet fra sin opprinnelige plass i kirken, kanhende ved utvidelsen av skipets vegger ved den omfattende ombyggingen i 1822-23. Kappingen av hele portalen til 3/4 lengde viser kanskje at den er brukt i en annen vegg med denne høyden.

A 149 HØRE PORTAL (+VEST) +SKRUEER

OKT 1989

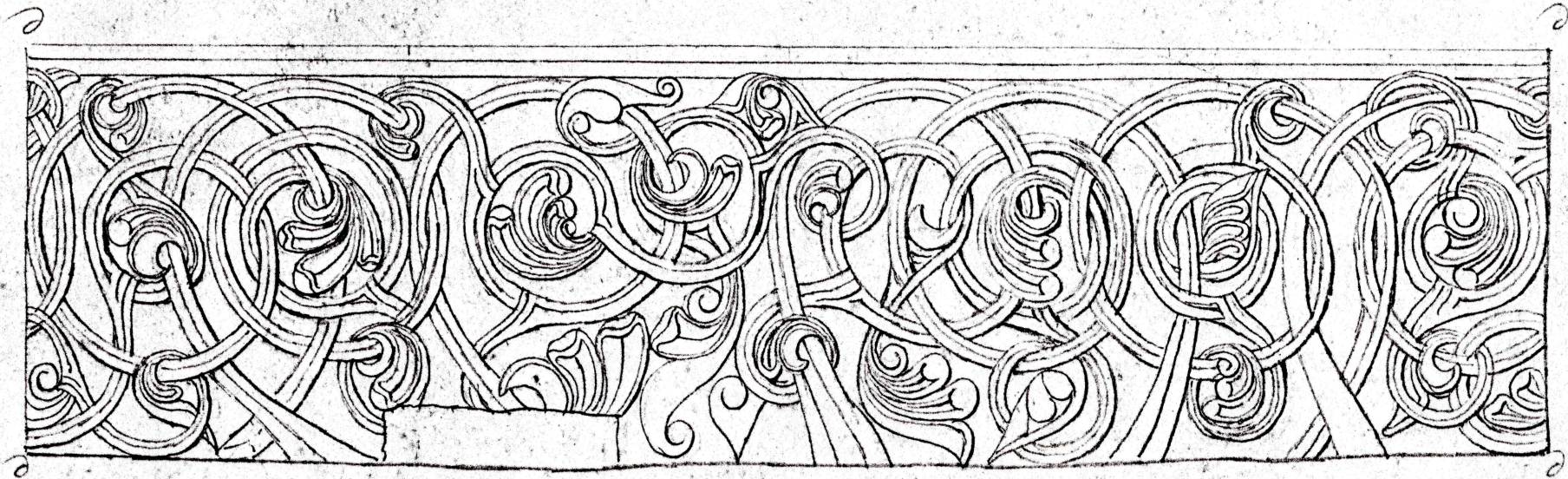
Sivilarkitekt MNAL
JØRGEN H. JENSEN'S

RA ARKIV

Manuskript af Capitalet C.

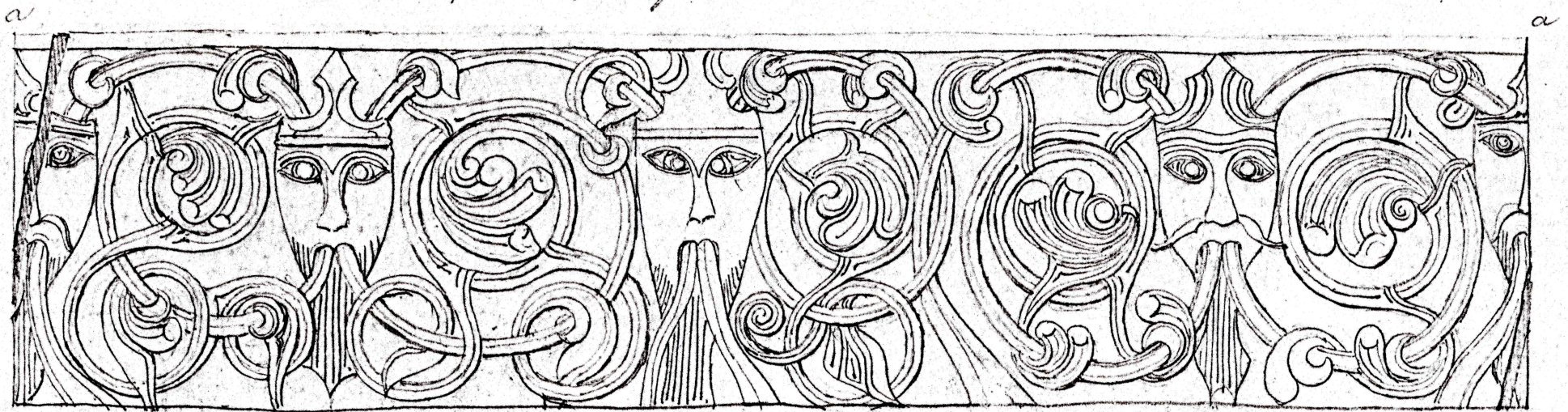

Capitalet D.

Hum

Manuscript of Capital A.

Capital B.

Hum

Kjære Erla

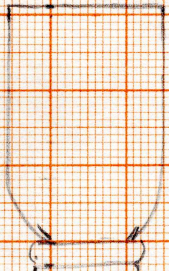
Jeg har nå sittet og fundert på denne portalen i noen dager. Jeg kan ikke forstå at det kan være brukt samme lengdeenhet på den som resten av kirken. Om det er tilfelle, bekrefter det hypotesen om at portalskjærer drev nokså uavhengig av resten av kirken. Eller, at han fikk oppgitt høydemål fra bunnen av nøtene oppe og nede, her kanskje rundt 405-407 cm og delte inn høyden i et antall enheter som var enkle å arbeide med, helt uavhengig av den lengdeenheten som var brukt til byggingen av resten av kirken. Imidlertid er jeg også usikker på den totale bredden, er den et forhold for seg selv, et forhold til høyden, eller summen av to planker + midten. Vangene synes å være i forholdet 1:8 uansett.

Her er mange avhengigheter, mange muligheter, og jeg må nok komme mer inn i kirken og den andre portalen før noe definitivt kan sies. Imidlertid lar jeg deg få mine utkast til mål nå, så kan vi snakke om det som et utgangspunkt. Synd du ikke har gått inn på metrologien av alle portalene, der tror jeg det ligger en rekke svar, med mulighet til fastere konklusjoner på grunn av målenes tilnærmede uforanderlighet, særlig i lengden.

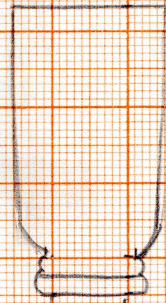
Beklageligvis tok demonteringen så uforholdsmessig lang tid da vi var der, så det ble for liten tid til en grundigere gjennomgåelse av andre spor og nøyere oppmåling, min er ikke god nok, den bør være i 1:5 med flere snitt. Men jeg ser på dette som en prosess, det er langt frem.

Vennlig hilsen

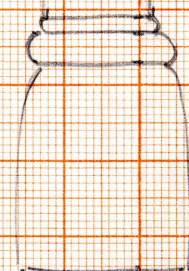
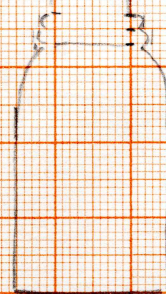
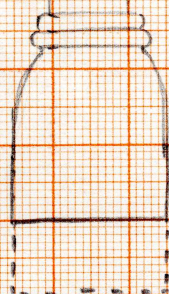
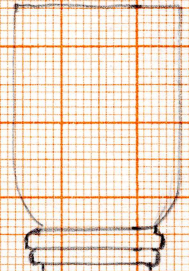
Urum II

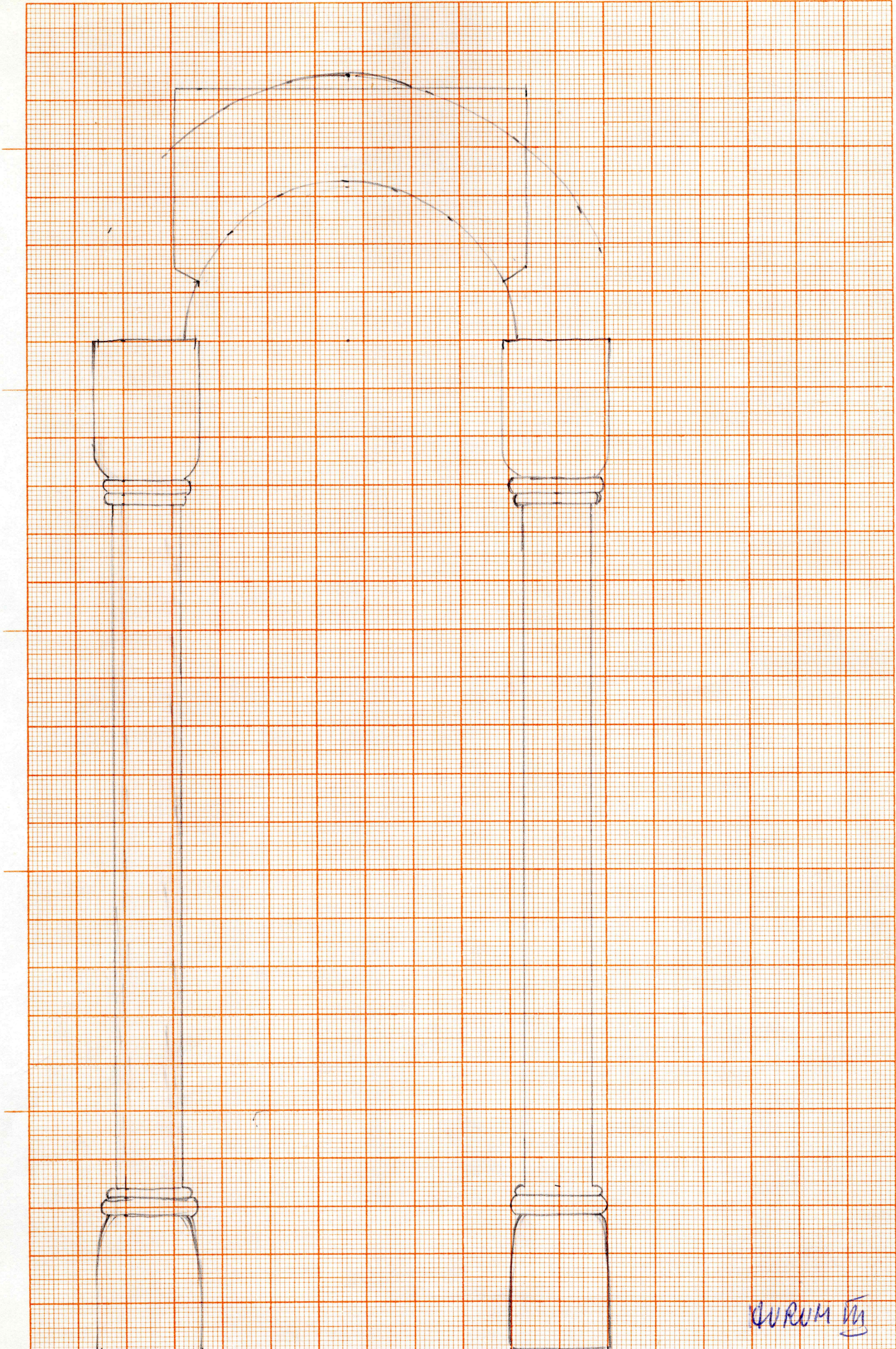

Urum I

Urum III

KURUM 1/1